

УДК 784+ 78.09

DOI 10.32461/2226-3209.4.2025.351961

Цитування:

Вежневць І. Л. «Фарінеї» – перший конкурс контратенорів і голос Владислава Шкарупіло. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 4. С. 305–312.

Vezhnevets I. (2025). "Farinelli" – First Countertenor Competition and Voice Vladyslav Shkarupilo. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 4, 305–312 [in Ukrainian].

Вежневць Ірина Леонідівна,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музичного мистецтва
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-0972-1977>
i.vezhnevets@gmail.com

«ФАРИНЕЛЛІ» – ПЕРШИЙ КОНКУРС КОНТРАТЕНОРІВ І ГОЛОС ВЛАДИСЛАВА ШКАРУПІЛО

Мета дослідження – проаналізувати результати першого у світі конкурсу контратенорів «Фарінеї» в межах міжнародного фестивалю Ф. Г. Генделя, окреслити вимоги до вокальної техніки сучасних контратенорів та перспективні шляхи підготовки українських співаків до виконання творів контратенорового репертуару в музичному контенті світового оперного мистецтва. **Методологія дослідження** базується на комплексному підході, що включає застосування емпіричних методів: спостереження та узагальнення вимог до сучасних виконавців барокової вокальної музики та сучасного репертуару, аналітичний метод, що застосовується для висвітлення історії контратенорового співу та результатів конкурсу контратенорів «Фарінеї», значення як барокового, так і сучасного репертуару в процесі виховання вокаліста-контратенора, його подальшої творчої діяльності. Застосовані методи розкривають практичний виконавський аспект дослідження. **Наукова новизна** статті полягає у висвітленні та узагальненні основних вимог до вокальної техніки співу сучасних виконавців контратенорів, що впливають на кар'єрний зріст співака та зміст його репертуару. Вперше в українському музикознавстві представлено перший конкурс контратенорів «Фарінеї» 2025 й українського контратенора Владислава Шкарупіло – наймолодшого учасника конкурсу. **Висновки.** Проаналізовано результати першого міжнародного конкурсу контратенорів «Фарінеї». Аналіз творів, залучених у виконавську практику контратенорів-фіналістів конкурсу, дає можливість виявити низку важливих вимог, відповідних до традицій виконавства музичної естетики бароко та сучасного контратенорового репертуару. Оволодіння колоратурною технікою посідає одне з головних місць і повинно розглядатися не тільки як елемент історичного контексту виконуваних творів, а й як необхідна навичка, що розкриває технічні можливості голосу, створює умови для розширення стилістичного розмаїття репертуару. Окрім доволі складної вокально-технічної підготовки, важливу роль відіграють інтелектуальні здібності, здатність до аналітичного мислення, ерудиція та музичний смак виконавця, знання мов, музичних стилів та жанрів, загальна музична культура і комунікабельність. Вокальний конкурс «Фарінеї» є значимим для світової музичної культури, має вплив на розвиток виконавського вокального мистецтва. Конкурс надає можливість молодим співакам з усього світу незалежно від походження, освіти, різниці вокальних шкіл продемонструвати свої таланти міжнародній аудиторії та отримати не тільки премії та ангажементи, а й заслужене визнання від провідних фахівців оперного мистецтва.

Ключові слова: контратенор, конкурс «Фарінеї», виконавський стиль, естетика вокального бароко, академічний спів, оперний спів, вокальне мистецтво, інтерпретація, історично інформоване виконавство, орнаментика, колоратурний спів, контратенор Владислав Шкарупіло, сучасний музичний театр.

Vezhnevets Iryna, PhD in Arts, Senior Lecturer at the Department of Modern Art Music, National Academy of Culture and Arts Management

«Farinelli» – First Countertenor Competition and Voice Vladyslav Shkarupilo

The purpose of the study is to analyse the results of the world's first 'Farinelli' countertenor competition within the framework of the F. G. Handel International Festival, to outline the requirements for the vocal technique of modern countertenors, and promising ways of training Ukrainian singers to perform works of the countertenor repertoire in the musical content of world opera art. **The research methodology** is based on a comprehensive approach that includes the use of empirical approaches: observation and generalisation of the requirements for modern performers of baroque vocal music and modern repertoire, an analytical method used to highlight the history of countertenor singing and the results of the Farinelli countertenor competition, the importance of both baroque and modern repertoire in the process of educating a countertenor vocalist, his further creative activity. The methods used reveal the practical performing aspect of the research. **The scientific novelty** of the article lies in highlighting and summarizing the main requirements for the vocal technique of singing of modern countertenor performers, which affects the singer's career growth and the content of his

repertoire. For the first time in Ukrainian musicology, the first 'Farinelli' 2025 countertenor competition and the Ukrainian countertenor Vladyslav Shkarupilo, the youngest participant in the competition, are presented. **Conclusions** As a result of the research conducted the results of the first international competition of countertenors 'Farinelli' were analysed. The analysis of the works involved in the performance practice of the finalists of the competition makes it possible to identify a number of important requirements corresponding to the traditions of the performance of the musical aesthetics of the Baroque and the modern countertenor repertoire. Mastering the coloratura technique occupies one of the main places and should be considered not only as an element of the historical context of the performed works, but also as a necessary skill that reveals the technical capabilities of the voice and creates conditions for expanding the stylistic diversity of the repertoire. In addition to the rather complex vocal and technical training, an important role is played by the performer's intellectual abilities, ability for analytical thinking, erudition and musical taste, knowledge of languages, musical styles and genres, general musical culture, and sociability. The Farinelli Vocal Competition is undoubtedly significant in world musical culture and has an impact on the development of performing vocal art. The competition provides an opportunity for young singers from all over the world, regardless of origin, education, or vocal schools, to demonstrate their talents to an international audience, and receive not only awards and engagements, but also well-deserved recognition from leading opera experts.

Keywords: countertenor, 'Farinelli' competition; performance style; aesthetics of vocal baroque; academic singing; opera singing; vocal art; interpretation; historically informed performance; ornamentation; coloratura singing; countertenor Vladyslav Shkarupilo; modern musical theatre.

Актуальність теми дослідження. З надзвичайною популярністю музики бароко в європейському просторі, зверненням сучасних композиторів до барокових тем у всьому світі, на фоні характерного для епохи постмодерну діалогом часів і культур, надзвичайно гострою є необхідність у дослідженні питань контратенорової виконавської практики в Україні. «У провідних музичних навчальних закладах світу існують кафедри і факультети, орієнтовані саме на вивчення музики бароко, проходять фестивалі, літні навчальні програми, майстер-класи, конкурси тощо, тоді як в Україні ситуація є прямо протилежною» [5, 179]. Складною є ситуація з вихованням контратенорів, які залишаються співаками з «невизначеним майбутнім» тому, зазвичай, їм радять співати баритоновий репертуар за відсутності в театрах вистав контратенорового репертуару. Щодо виконання барокової музики в вищих мистецьких закладах як навчального матеріалу (що розвиває кантилену) для співаків-початківців – вона дійсно позитивно впливає на виховання голосів, виконавської культури загалом, але як правило, призводить до її стилістично невірної відтворення: «Для передачі достовірного змісту та правдивості звучання композицій давніх майстрів важливим стає дослідження звукоутворення, притаманне бароковій добі» [5, 179]. Колоратурний спів, та ще й чоловічих голосів, що є окрасою барокової музики, стає рідкісним явищем в класах музичних академій.

Саме тому увага авторки статті сконцентрована на проблемах виховання співака-контратенора яка, на наш погляд, потребує особливої уваги. Хоча існує інша точка зору. Співак Франко Фаджолі (1981, Сан-Мігель-де-Тукуман, Аргентина), наприклад, один з представників нового покоління зіркових контратенорів, вважає, що виховувати контратенора здатний будь-який хороший

викладач співу, тут немає нічого особливого, цієї самої думки дотримується і українець Юрій Миненко. Тим не менш, питання вірного використання регістрів (*false alto register* або *modal register*) в режимі співу в стилі бельканто XVIII ст., передбачають: володіння двохрангистровою манерою з високим рівнем регістрового переходу, імпровізаційною орнаментикою, звукоутворення природного вібрато (іт.vibrato), філірування і мілізмування тривалих звуків фрази, техніку мікстового колоратурного звукоутворення, помірковане збагачення каденцій фіоритурою – створюють величезний технічний бар'єр, який можуть подолати тільки добре підготовлені співаки.

Єдиний контратенор, український співак, який зміг подолати цю перепону і вийти у фінал світового конкурсу співаків BBC Cardiff Singer of The World – Юрій Миненко, якого зараз вважають еталоном музичного стилю бароко, вихованець Одеської Національної музичної академії імені А.В. Нежданової (ОНМА). Його викладач Ю. Тетеря, пішов на ризик і з дозволу Г. Поливанової, завідувачки кафедри сольного співу, виховував голос співака в контратенорової теситурі, намагання співати баритонем були невдалі. Ю. Миненко перший співак в Україні, який зміг здобув вищу освіту як контратенор. Нагадаєм, інший легендарний український співак Василь Сліпак, щоби отримати диплом Львівської музичної академії, мусив співати випускний екзамен в якості баритону. Крім того, існує проблема контратенорового репертуару і можливості його виконання на професійній сцені. Вистави за участі контратенора в Україні рідкісне явище, а бароковим співом взагалі займаються одиниці.

По всьому світові простежується тенденція звернення до історично орієнтованого виконання вокальних творів. Співаки ретельно вивчають особливості виконання музичного

матеріалу давніх історичних епох, шукають засоби його розшифровки та прочитання, експериментують з метою його якісного вокального втілення в сучасних умовах. Тоді як виконання сучасних вокальних творів потребує глибокого розуміння стилів і жанрів, міцного співака-універсала, здібного до нових пошуків виразності звуку відповідного до різноманітності репертуару. Аналіз виконавського стилю завжди демонструє алгоритм пошуків і шлях розвитку співака, дає можливість дослідження такого надскладного явища як контратеноровий спів.

Контратенорам доводиться приймати складне рішення: співати репертуар окремого музичного періоду, за звичайною практикою європейського вокального виконавства, як наприклад Андреас Шолль (нім. Andreas Scholl; 1967, Німеччина) – провідний контратенор і баритон, виконавець музики епохи Бароко, на зламі XX–XXI ст), або намагатись співати твори різних періодів і стилів, щоб розкрити всі природні голосові і акторські здібності. Українська дослідниця Н. Говорухіна, в своїй роботі висвітлює мистецтво контратенорів у сучасному культурному просторі [2. 252–265]. Репертуар демонструє інтелектуальні і творчі орієнтири співака. «Зрозумійте, контратенор – це просто тип голосу. Це не обов'язковий додаток до барокової музики. Мені дуже подобається співати музику XIX і XX ст., і я її співаю» резюмує американський співак Девід Деніелс (англ. David Daniels; 1966, Спартанбург, США), і ми з ним абсолютно згодні [7].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам вокального мистецтва контратенорів у європейському просторі присвячено низку англومовних наукових праць (Ravens, 2014; Reetz, 2018; Braithwaite, 2020; Sherman, 2021), праці вітчизняних фахівців (Н. Говорухіної, 2017; В. Гіголаєвої-Юрченко, 2022; Д. Запорожан, 2024). У інтернет виданнях та публікаціях європейських журналів висвітлено результати щорічних фестивалів барокової музики у Боні (Франція), фестивалі Ф. Г. Генделя у Карлсруе, Геттінгені та Галле (Німеччина), Інсбрукський фестиваль старовинної музики (Австрія) тощо. Актуальними залишаються публікації українських науковців присвячених проблемам історично інформованого виконавства дотичні до проблем вокального виконавства (Н. Сікорської, 2016; В. Качмарчика, 2003; О. Круглової, 2007; О. Табуліної, 2024 та ін.).

Мета дослідження: проаналізувати результати першого у світі конкурсу контратенорів «Фарінеллі» в межах міжнародного фестивалю Ф. Г. Генделя 2025 року, окреслити вимоги до вокальної

техніки співаків, та перспективні шляхи покращення підготовки українських співаків до виконання творів контратенорового репертуару в музичному контенті світового оперного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтерес до старовинної музики в XX ст. призвів до відродження традицій чоловічого фальцетного співу. Жіночий спів на професійній сцені початку XVII століття був рідкісним явищем. Церква його не схвалювала і вела активну боротьбу, в 1644 році його було суворо заборонено. Саме в цей час на оперній сцені з'явилися співаки-кастрати, які виконували жіночі партії. Їх історія в книзі Патріка Барб'є (Barbier Patrick, Histoire des castrats), життя і творчість обожнюваних і легендарних співаків. Барб'є розповідає про їхнє соціальне походження, обставини каліцтва, музичну освіту, кар'єру, подорожі за кордон, професійне суперництво та бурхливі любовні історії, про поступове зникнення окремої «раси кастратів» з часів Революції [6]. Специфіка поєднання тембрів вплинула і кардинально змінила звукову палітру опери. В постановці «Орфея» Клаудіо Монтеверді всі жіночі партії виконували флорентієць Джованні Гуальберто Мальї і мантуанець Джироламо Баккіно.

Творчість першого контратенора XX ст. Альфреда Деллера (англ. Alfred Deller, 1912–1979, Великобританія), започаткувала розвиток нової співацької естетики, яка знайшла застосування не тільки у інтерпретації англійської старовинної музики середньовічних часів, у бароковому вокальному репертуарі, а і в оперній творчості сучасних композиторів (Т. Адес, Дж. Бенджамін, Б. Бріттен, Ф. Гласс, Д. Лігеті, Ф. Гласс, Т. Морісон, М. Тіппет та ін.). Перший вихід контратенора А. Діллера і цього типу голосу на оперну сцену відбувся у 1960 році в опері «Сон в літню ніч» Б. Бріттена в партії Оберона.

Так, контратенори стали сучасними послідовниками естетики співу співаків-кастратів. Але голоси контратенорів за тембром і теситурою не відповідають у повній мірі голосам співаків-кастратів. Різниця вокально-фізіологічної специфіки ретельно досліджені в роботі В. Гіголаєвої-Юрченко [1].

Історію співу кастратів і контратенорів від стародавніх часів висвітлено в книзі Саймона Рейверса «Надприродний голос. Історія високого чоловічого співу» [8]. Контратенор був, також, невід'ємною складовою кожного церковного хору, наприклад, в Англії протягом століть. Це підтверджується хоровими творами фламандського композитора XV століття Йоханнеса Окегема (Johannes Ockeghem; 1425–1497), який у своїх творах додавав до тенорової

партії (від лат. *tenere* – утримувати (мелодію) кантусну лінію, вищу за тенора, що своїм звучанням прикрашає тенорову. А шотландська пісня XVII ст., наприклад, возвеличувала цей тип голосу і виділяла його з інших *The counter is the prince of all*. Контратеноровий спів додавав краси і свободи в гармонію, польотної висоти звучання. Славне французьке бароко – *Houte conte*, з музикою композиторів Ж. Б. Люлі, Ж. -Ф. Рамо, М. А. Шарпоне писали свої твори для тенорів з розширеним верхнім регістром (фальцетом). Тенора *bel canto* використовували цю техніку і в Італії, але частіше вона, все ж таки, асоціюється з французькою музикою фактично до XIX століття. Наприклад, арія з опери Безе «Шукачі перлів» *Je suis intender encore*.

Від природи багатьом, якщо не більшості, контратенорам потрібна допомога резонансу акустики, але і на це правило є щасливі виключення. Як, наприклад, дуже міцний і об'ємний голос Джеймса Боумана (James Thomas Bowman, 1941–2023, Редхілл, Англія), який легко міг наповнити зал Метрополітен опера. Він співав оперу, ораторіальний репертуар, сучасну музику, був другою по значимості постаттю у відродженні популярності контратенорового співу у XX столітті, яке подарувало світу цілу плеяду чудових співаків-контратенорів (Майкл Ченс, Крістофер Робсон, Робін Блейз, Рене Джейкобс, Аксель Келер, Андреас Шолль, Девід Деніелс, Деніел Тейлор тощо). Тільки невіглас може прирівняти контратенорів до кастратів XVII–XVIII століття.

«Нинішня класифікація голосу контратенора є особливо інтригуючою у зв'язку із сучасними соціальними та культурними стандартами, яких дотримуються у XXI столітті. Завдяки цим культурним стандартам, які постійно змінюються, контратенора можна розглядати як вкрай неоднозначну особистість завдяки його вокальним властивостям і притаманній андрогінності. Ці концепції можна далі зрозуміти через розвиток історичного застосування та їх (контратенорів) відношення до своїх далеких попередників» [10, 19]. Голос контратенора – це певний компроміс між історичною достовірністю та реальними можливостями природнього людського голосу. Але досягнення сучасної вокальної школи дають можливість створювати стилістично вдалі інтерпретації барокової музики різних напрямів – від камерної духовної до оперної.

Здатність співати контратенором є у будь-якого чоловіка, але далеко не кожного можна навчити співати фахово, по-справжньому якісно технічно і тембрально яскраво – для цього, як і у разі будь-якого іншого типу

оперного голосу, потрібні виняткові природні дані, мистецький талант, який неможливо «напрацювати». Цікавою є дослідження сучасних тенденцій мистецтва контратенорів Дж. Ритца «Сучасні погляди на контратенора», де в формі інтерв'ю висвітлені питання утворення контратенорового типу голосу, проблеми визначення регістрів, питання етичного ставлення до психології співака [9], та роботи українського науковця Д. Запорожан, який висвітлює сучасні тенденції мистецтва європейських контратенорів [3; 4].

Не всі чоловічі голоси в період мутації проходять через зміну тембру, є і такі, як Франко Фаджолі, Ю. Миненко, Клінт ван дер Лінде (нім. *Clint van der Linde* ЮАР) тощо, які навіть за допомогою викладачів не змогли співати а ні баритонами, а ні тенорами. У Квінта ван дер Лінде запитали: «Як ти пережив ломку голосу?», на що він одразу, без паузи відповів: «А він якось не ламався!».

У березні 2025 році на Міжнародному фестивалі Г.Ф. Генделя в Карлсруе відбувся *перший у світі конкурс контратенорів*, який започаткував художній керівник фестивалю Крістоф фон Бернут, на честь найвідомішого співака XVIII століття, легендарного Карло Броски (іт. *Carlo Broschi*, 1705–1782) – *італійського співака-кастрата*, всесвітня слава якого символізує цілу епоху високого барокового вокального мистецтва. Сценічний псевдонім К. Броски – «Фарінеллі» став іменем конкурсу, що немає аналогів, тому має на меті міцно закріпитися і розвиватися в якості трампліну і творчої платформи для молодих співаків у межах фестивалю Г. Ф. Генделя, який повертає із забуття неосяжний репертуар барокової доби: світські арії і арієти, камерні кантати, опери, які мають позачасовий потенціал, і як правило, імена мало відомих, але безумовно талановитих композиторів того часу. Чому «Фарінеллі», а не «Деллер»? Немає конкретної відповіді на це питання, можна лише припустити, що це маркетинговий хід, або акцент на досягненнях співака, який крім співочої кар'єри був впливовим дипломатом, з 1747 року керував королівськими театрами, поставив 23 опери, створив ряд масштабних музичних проєктів, до яких залучав кращих виконавців.

Конкурс орієнтовано виключно на контратенорів віком до 35 років, і, окрім нагород і призових коштів, значну частину яких дарує «Товариство Ф. Г. Генделя» міста Карлсруе, експертне журі з п'яти осіб вручає переможцям конкурсу запрошення для виконання партій в концертах і виставах Міжнародного фестивалю Г. Ф. Генделя 2026 року та фестивалю барокової опери у Байройті (Німеччина). Крім особливої уваги до

вокальної техніки виконання творів епохи Бароко, конкурс не виключав можливості інтерпретації вокальних творів інших періодів, навіть, сучасного. Саме тому була презентована спеціальна «Премія за виконання нової сучасної музики».

Щоби зрозуміти рівень конкурсу «Фарінеллі» потрібно представити почесне журі, до складу якого увійшли: Макс Емануель Ценчіч (нім. Max Emanuel Cencic, 1976, м. Загреб, Хорватія) – австрійський співак контратенор, художній керівник раритетного Байройтського барокового оперного фестивалю, Бернд Фойхтнер – художній керівник Фестивалю Ф. Генделя в Галле (Німеччина), Крістіан Фірбах – художній керівник Badisches Staatstheater Karlsruhe, Вівіка Жено (англ. Vivica Genaux, 1969, м. Фербанк, Аляска, США) – оперна співачка, колоратурне меццо-сопрано і coach, що співала провідні оперні партії у Метрополітен-опера, Паризькій національній опері, опері Даласа, Баварської державної опері. Наташа Урсуляк – кастинг-директор Цюрихської опери. Славний Бароковий оркестр Карлсруе супроводжував виступи фіналістів під орудою Луї Квінтавальє італійського клавесиніста, піаніста і диригента (1983, м. Комо), який отримав визнання як один з провідних виконавців старовинної та сучасної клавішної музики. Квінтавальє виступав як соліст і акомпаніатор з такими відомими оркестрами як Concerto Köln, Les Talantes Liriques, Europa Galante, Mozarteumorchester Salzburg тощо. Протягом п'яти років був клавесиністом у ансамблі Чечилії Бартолі (Cecilia Bartoli) – Les Musiciens du Prince, з 2020 регулярно співпрацює з диригентом Фабіо Бьонді.

Більше 50 контратенорів з усього світу висловили своє бажання взяти участь у конкурсі «Фарінеллі» і 23 співали у першому турі. Співаки різного віку і різного рівня підготовки, були і вже досвідчені оперні виконавці. Всього 10 учасників виступили у півфіналі, серед них був наш молодий український контратенор Владислав Шкарупіло, і тільки 6 з них стали фіналістами. Але журі було дуже важко обрати переможців конкурсу, співаки були найвищого рівню, а їх спів – бездоганим. Трансляцію фіналу можна подивитись з будь якої країни світу (Farinelli Competition 2025 – Händel Festspiele Karlsruhe <https://www.youtube.com/watch?v=OF6h3kL9UAI>).

Першу премію «Товариства Ф.Г. Генделя» (Карлсруе) отримав 24 річний Денніс Орельяні з Гандурасу, контратенор-сопраніст, який навчався співу в Іспанії. В фіналі конкурсу в концертному залі Kleines Haus державного театру він виконав арію «Come nube» з опери

«Агріппіна» Генделя. Він переконав журі своїм яскравим, дуже гнучким і рухливим, надзвичайно колоратурним і експресивним співом, що робить честь школі академічного співу Іспанії. Відчуття форми, стилю, якості звуковедення, технічність виконання і надзвичайна легкість сприйняття його співу. У такого співака великі перспективи, і всі шанси на успіх в кращих оперних партіях. Тут мусимо наголосити, щоб бути успішним контратенором потрібно бути як фізично, так і психологічно міцним, витривалість має велике значення.

Друга премія, дар співачки Сюзанни Фрейтаг, заступниці голови Товариства Генделя, була вручена 27 річному Ремі Брес-Фейє (Марсель, Франція). Так сталося, що ще одну «Спеціальну премію за виконання сучасної музики Badisches Staatstheater Karlsruhe» він отримав ще до фіналу – це право на виконання партії в сучасній опері у виставі наступного сезону театру. В фіналі конкурсу він виконав надскладну арію з опери французького композитора Лорана Петіжирара «Джозеф Меррік, Людина-слон» (життя персонажу Мерріка було описане у п'єсі Бернарда Померанса 1979 року та у фільмі Девіда Лінча 1980 року під назвою «Людина-слон»), та ще одну арію фіналу *A dispetto d'un volto inganno* з опери «Тамерлан» Генделя.

Що до Третьої премії, подальшого розподілу нагород, журі дуже довго не могло дійти до згоди, знайти рішення яке задовольняло би всіх членів, тому контратенор і член журі Макс Емануель Ценчіч прийняв спонтанне рішення. Він оголосив свою особисту нагороду 30 річному Йонгбеому Квону (Yongbeom Kwon, Südkorea) з Південної Кореї. Тепер ця «Премія Макса Ценчіча» буде вручатись на регулярній основі. Південний кореєць вразив публіку (і доречі, автора статті) здавалося безмежним та абсолютно рівним во всьому діапазоні голосом, бездоганною колоратурною технікою, красивим тембром верхнього регістру і глибоким, м'яким баритоновим наповненням нижнього, спокійною, без гримас, мімікою обличчя, яке справляло враження, що спів для нього так само природний, як і мовлення. *Nel profondo cresco mondo* з опери «Немасовитий Роланд» (іт. *Orlando furioso*). Стриманість, гідність, професіоналізм вищого гатунку. Саме тому Йонгбеом Квон отримав і «Приз глядацьких симпатій».

Премію «Молодий талант» для співаків до 25 років (дар Джузеппе Блазотта, члена «Товариства Генделя», Карлсруе) отримав Лідор Рам Місіці з Ізраїлю, який зміг продемонструвати кращі виконавські якості в арії *Empio, diro tu sei* з опери *Gulio Cesare* Генделя. Можна було не погодитись з його

інтерпретацією, але вона була вдала, що вже само по собі говорить про зрілість співака, готовність до подальшої плідної праці.

Легко зрозуміти, що *переможцями стали* тільки чотири співаки. Чотири з пів сотні талановитих співаків. Що говорить не лише про їх бездоганну підготовку до конкурсу, але й про серйозну конкуренцію на ринку праці.

Щоб створити особливу атмосферу і творчий настрій для слухачів і учасників Гранд-фіналу кінотеатр «Шaubург», новий партнер конкурсу, демонстрував класичний фільм «Фарінеллі-кастрат» бельгійського режисера Жерара Кобіо 1994 року, який отримав п'ять найпрестижніших премій кінофестивалів 1995 року. Голос співака Фарінеллі охоплював три з половиною октави хоч, як кажуть, не був бездоганий по тембру, мав неймовірну гнучкість і технічність, а широкий діапазон дозволяв виконувати як сопранові, так і контральтові партії. Зараз, за сучасним класифікатором, його голос віднесли би до спінтових (sprinta) голосів.

Україну на конкурсі «Фарінеллі» представив випускник бакалаврату Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, класу професора, народного артиста України Ф.М. Мустафаєва, півфіналіст конкурсу Владислав Шкарупіло співак із Запоріжжя, який весь час співає в контратеновому реєстрі. Це був його перший крок на міжнародній сцені в якості конкурсанта. Від початку повномасштабної війни в Україні, з 2022 року Владислав продовжує навчання в Фолькванзькому університеті мистецтв (Folkwang Universität der Künste) в м. Ессен, Німеччина. Великою удачею співака було розподілення в клас видатного німецького контратенора, професора Мартіна Вьольфель (нім. Martin Wolfel), широко відомого в Європі виконавця і пропагандиста барокової і сучасної оперної музики контратенового репертуару на провідних сценах світу, як наприклад, Deutsche Oper Berlin, Opéra National de Paris, Teatro Colon в Буенос-Айресі та Royal Opera House – Королівському театрі Ковент-Гарден у Лондоні, Вьольфель співав оперні партії (Ф. Гендель, Бенжамін Бріттен, Арібер Рейманн, Філіп Гласс тощо). З 2017 року Мартин Вьольфель обіймає посаду професора з вокалу у Фолькванзькому університеті мистецтв в Ессені. Концертмейстером класу є Лука Квінтавальє. У Німеччині Владислав розпочав активну сценічну діяльність, беручи участь у професійних проєктах. Владислав тішиться: «мені поталанило з викладачами з вокалу! У мене є заняття окремо з коуч-концертмейстером з німецької музики, коуч-концертмейстером з французької, і коуч-

концертмейстером з італійської вокальної музики. Та ще й професор просто диво!».

Владислав співак-початківець, але зміг розпочати свою кар'єру у виставах, про які раніше і не чув. Ще до початку війни в Україні, його, студента, рекомендували запросити в якості соліста опери у вистави Київської опери (тоді йшла постановочна робота над оперою Моцарта «Весілля Фігаро», і Владислав міг виконати партію Керубіно), але й тоді встало питання доречності участі контратенора у виставі, та ще й студента. В Німеччині є свої традиції виховування контратенорів і є репертуар, і головне, є мотивація для подальшого розвитку. Можна списати все на радянські часи, коли співати контратенором було просто неможливо. Правда, авторці статті поталанило потрапити на два перших виконання кантати «Історія доктора Іоганна Фауста» А. Шнітке в 1983 році на Віденському фестивалі партію Мефістофеля (контратенора) виконав англієць Пол Есвуд, партію контральто – американська джазова і оперна співачка Керол Уайт. Друге відбулось в СРСР, партію Мефістофеля співав Ерік Курмангалієв, що сомо по собі викликало безліч дискусій. Красень з тендітною статуєю молодої жінки, довгими надзвичайно красивими руками, м'яким, ліричним тембром. Його спів був настільки прекрасним, що зал завмирав. Він здобув шалену популярність і безліч прихильників за один вечір. Про контратенорів в той час говорили багато, але в консерваторії не навчали.

Перший вагомим театральний досвідом Владислава Шкарупіло, його перша за межами України прем'єра відбулась в 2023 році, в опері Леоша Яначека *Aus einem Totenhaus* (за мотивами повісті Федора Достоєвського «Записки з Мертвого будинку»), у виставі за участі *Bochumer Symphoniker* і хору *Jaráček-Oper des National theaters Brno* під орудою Денніса Рассела Девіса, в постановці режисера Дмитра Чернякова. Втому ж році відбулась ще одна прем'єра в опереті, в партії Джона Стікса, (у минулому короля Беотії, який після смерті потрапив у лакеї до Плутона) з оперети Жака Оффенбаха «Орфей у Підземному царстві» (*Orpheus in der Unterwelt* – оригінальне лібрето написано Ектором Крем'є і Людовіком Галеві. Оперета вперше поставлена у 1858 році у Парижі). Партія Стікса написана для баритона, але диригент вирішив запросити контратенора.

Після успішної прем'єри на одному з найпрестижніших європейських фестивалів – *Ruhrtriennale*, Владислав отримав запрошення від Штутгартської опери від кастинг-директора театру Б. Ігнатова, який особисто був присутній на прем'єрі. Владислава запросили взяти участь у постановці опери композитора Курта Вейля

«Зліт і падіння міста Махагоні» (нім. *Aufstieg und Fall der Stadt Mahagonny*, за лібрето Бертольда Брехта, 1930. Ця опера з приходом до власті нацистів (1933) була заборонена і вийшла на оперну сцену тільки з другої половини ХХ ст.). Владислав взяв участь у виставі вже в якості соліста Штутгартської опери. Прем'єра відбулась в лютому 2024 р. Партитура Вейля містить різні стилі: регтайм, джаз, кантіленні речитативи, звучать німецька і англійська. Непростий початок оперної кар'єри, але, на щастя, дуже успішний.

Найближчим часом Владислав Шкарупіло виконає партію Жареного гуся в «Карміні Бурані», сценічної кантаті німецького композитора Карла Орфа, за мотивами середньовічних віршів із збірки створеної у 1935–1936 рр. Це всього один номер кантати, але складність полягає в теситурі цього твору. Робота над оперним репертуаром завжди складна і дуже відповідальна. Владислав працює над партією Сесто з опери «Юлій Цезар» Г. Ф. Генделя, яка була вперше представлена у Лондоні в 1724 році., є класикою барокового репертуару, що надає виконавцям нові можливості і варіантність інтерпретацій. Сесто є одним з головних персонажів опери, син страченого полководця Помпея, який переживає втрату, бореться за честь матері, страждає та демонструє стійкість духу. З відомих історичних фактів з життя реального героя відомо, що жив Sextus Pompeius у 67–35 рр. до н. е. (саме тоді розгортається і дія опери – 48 рік до н. е., Александрія, Єгипет). Роль Сесто спеціально була написана для Маргерити Дурастанті (іт. *Margherita Durastanti*), відомої італійської співачки й легендарної драматичної актриси, яка часто брала участь у постановках Г. Ф. Генделя. У сучасних реаліях для виконання партії Сесто залучаються контратенори, яких, доречі, з успіхом можуть замінити мецо-сопрано.

Друга партія з творів Генделя — Гоффредо з опери «Рінальдо», 1711 року. Це перша опера композитора італійською мовою, створена спеціально для лондонської сцени. Лібрето підготував Джакомо Россі за епічною поемою Торквато Тассо «Визволений Єрусалим». Саме в цієї опері звучить безмежно чутлива, всесвітньо відома арія *Lascia ch'io pianga* (що стала центральним епізодом фільму «Фарінееллі-кастрат»). Ролі Ринальдо та Еуастазіо співали провідні кастрати: Ніколо Грімальді та Валентіно Урбані, а невелика партія Християнського мага була доручена кастрату Джузеппе Кассані. Гоффредо (Готфрід) історичний та легендарний персонаж (його обов'язок — порятунок християнської держави від мусульман), тому робота над

партією спочатку потребує ретельного вивчення історичних джерел, розуміння величезного впливу поеми Т. Тассо на європейське мистецтво в цілому. З неї черпали натхнення не тільки літератори, але й художники, діячі театру, композитори. Багато віршів з поеми стали італійськими народними піснями.

Ще одну оперну партію Ірини, запропоновано В. Шкарупіло, але з сучасної опери «Три сестри» композитора Петера Етвеша (венг. *Eötvös Péter*, 1944–2024, Будапешт) угорського композитора, за п'єсою А. П. Чехова, світова прем'єра якої відбулась в м. Ліоне (Франція) в 1998 році. Партії сестер виконують три контратенори, твір анонсовано як *Best contemporary opera* і вважається останньою значною оперою минулого сторіччя. З 1998 року вона витримала два десятки постановок у найкращих театрах Європи і всі вони проходили з великим успіхом. Попереду важка і творча робота, яка потребує не тільки якості голосу, в першу чергу уміння комікувати з великою кількістю людей, мати свою точку зору з будь-яких питань, вміти отримувати інформацію та аргументовано нею користуватись, цінувати досвід своїх викладачів і вміти ним користуватись, робити все вчасно і якісно, розуміти європейські мови і постійно підвищувати рівень своїх знань і ще багато іншого, що не вкладається в рамки статті. На прикладі творчості Владислава Шкарупіло можна побачити реальні можливості для реалізації творчих планів. Важко переоцінити значимість конкурсу «Фарінееллі». Це збереження традицій і високого рівня виконання контратенового репертуару, популяризація контратенового співу, демонстрація кращих досягнень солістів і їх подальше залучення до виконання кращих зразків оперного мистецтва.

Наукова новизна статті полягає у висвітленні та узагальненні основних вимог до вокальної техніки співу сучасних виконавців контратенорів, що впливають на кар'єрний зріст співака та зміст його репертуару. Вперше в українському музикознавстві представлено перший конкурс контратенорів «Фарінееллі» 2025 й українського контратенора Владислава Шкарупіла — наймолодшого учасника конкурсу.

Висновки. Проаналізовано результати першого міжнародного конкурсу контратенорів «Фарінееллі». Аналіз творів, залучених у виконавську практику контратенорів-фіналістів конкурсу, дає можливість виявити низку важливих вимог, відповідних до традицій виконавства музичної естетики бароко та сучасного контратенового репертуару. Оволодіння колоратурною технікою посідає

одне з головних місць і повинно розглядатися не тільки як елемент історичного контексту виконуваних творів, а і як необхідна навичка, що розкриває технічні можливості голосу, створює умови для розширення стилістичного розмаїття репертуару. Окрім доволі складної вокально-технічної підготовки, важливу роль відіграють інтелектуальні здібності, здатність до аналітичного мислення, ерудиція та музичний смак виконавця, знання мов, музичних стилів та жанрів, загальна музична культура і комунікабельність. Вокальний конкурс «Фарінеллі» є значимим для світової музичної культури, має вплив на розвиток виконавського вокального мистецтва. Конкурс надає можливість молодим співакам з усього світу незалежно від походження, освіти, різниці вокальних шкіл продемонструвати свої таланти міжнародній аудиторії та отримати не тільки премії та ангажементи, а й заслужене визнання від провідних фахівців оперного мистецтва.

Література

1. Гіголаєва-Юрченко В. Співаки-кастрати і контратенори: вокально-фізіологічна специфіка виконання. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2022. Вип. 65. С. 65–81.
2. Говорухіна Н. Мистецтво контратенорів у сучасному культурному просторі. *Аспекти історичного музикознавства*. 2017. Вип. 10. С. 252–265.
3. Запорожан Д. В. Творчість Якуба Йозефа Орлінського у дзеркалі сучасних тенденцій мистецтва контратенорів. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти* : зб. наук. праць. 2024. Вип. 71. С. 122–137. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-71.07>.
4. Запорожан Д. В. Філіп Жарускі як homo interpretatus (на прикладі образу Нерона з опери «Агріппіна» Г. Ф. Генделя). *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти* : зб. наук. праць. 2024. Вип. 72. С. 22–37. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum1-72.02>.
5. Табуліна О. Б. Голосове вібрато в інтерпретації вокальної музики доби бароко. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. праць. 2021. Вип. 40. С. 178–183. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-2180.40.2021.250388>.
6. Barbier Patrick. *Histoire des castrats*. Paris : Éditions Grasset, 1989. 276 p.
7. David Daniels – american singer. URL: <https://www.britannica.com/biography/George-Frideric-Handel> (дата звернення: травень 2025).
8. Ravens, S. *The Supernatural Voice: A History of High Male Singing*. Woodbr європейських idge, Suffolk: Boydell Press, 2014.

9. Reetz J. Contemporary Perspectives on the Countertenor: Interviews with Kai Wessel, Corinna Herr, Arnold Jacobshagen, and Matthias Echternach. *Journal of Singing*. 2018. №75. P. 131–140.

10. Sherman S. The Voice of Androgyny: A Gender Analysis of the Countertenor Within Opera. (Undergraduate Honors Theses) / University of Northern Colorado. Greeley, Colorado. 2021. URL: <https://digscholarship.unco.edu/honors/47> (дата звернення: травень 2025).

Referents

1. Hiholaieva-Yurchenko, V. (2022). Castrato singers and countertenors: vocal and physiological specifics of performance. *Problems of Interaction of Art, Pedagogy, & Theory and Practice of Education*, 65, 65–81 [in Ukrainian].
2. Hovorukhina, N. (2017). The art of countertenors in the modern cultural space. *Aspects of Historical Musicology*, 10, 252–265 [in Ukrainian].
3. Zaporozhan, D. (2024). Jakub Józef Orliński's work in the mirror of modern trends in the art of countertenors. *Problems of Science, Teaching, Theory and Practice of Education*, 71, 122–137 [in Ukrainian].
4. Zaporozhan, D. (2024). Philippe Jaroussky as “homo interpretatus” (on the example of Nero's image in G. F. Handel's opera “Agrippina”). *Problems of Science, Teaching, Theory and Practice of Education*, 72, 22–37 [in Ukrainian].
5. Tabulina, O. (2021). Vocal vibrato in the interpretation of vocal music of the baroque epoch. *Art History Notes*, 40, 178–183 [in Ukrainian].
6. Barbier, P. (1989). *Histoire des castrats*. Éditions Grasset [in French].
7. David Daniels – american singer. (n.d.). Retrieved from: <https://www.britannica.com/biography/George-Frideric-Handel> [in English].
8. Ravens, S. (2014). *The Supernatural Voice: A History of High Male Singing*. Boydell Press [in English].
9. Reetz, J. (2018). Contemporary Perspectives on the Countertenor: Interviews with Kai Wessel, Corinna Herr, Arnold Jacobshagen, and Matthias Echternach. *Journal of Singing*, 75, 131–140 [in English].
10. Sherman, S. (2021). The Voice of Androgyny: A Gender Analysis of the Countertenor Within Opera. (Undergraduate Honors Theses). University of Northern Colorado. Greeley, Colorado. Retrieved from: <https://digscholarship.unco.edu/honors/47> [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.11.2025
Отримано після доопрацювання 08.12.2025
Прийнято до друку 16.12.2025
Опубліковано 29.12.2025